

MALEZYA VE MALEZYA'DAKİ İSLÂMÎ HAREKETLER

Hüseyin Azak

Malezya ve Malezya'daki İslâmî Hareketler

Hazırlayan: Hüseyin Azak

Tashih ve Eklemeler: Strateji Düşünce ve Analiz Merkezi

SDAM, Strateji Düşünce ve Analiz Merkezi

İstanbul 2019, Aralık

Kategori: Ülke Dosyası

sdam.org.tr

Bu yayının hakları SDAM Strateji Düşünce ve Analiz Merkezi'ne aittir. Bu yayın SDAM'ın izni olmaksızın yayınlanamaz ve çoğaltılamaz. Ancak kaynak göstermek suretiyle alıntı yapılabilir.

Coğrafi ve İdari Yapı

Güneydoğu Asya denince akla gelen ilk ülkelerden biri olan Malezya, iki büyük kara parçasından; yarımada Malezya'sı ve ada Malezya'sından müteşekkildir. Tayland'la kara bağlantısı bulunan yarımada Malezya'sına 'Batı Malezya', büyük bir bölümü Endonezya hâkimiyetinde bulunan Borneo Adası'nın kuzeyindeki topraklardan ibaret olan ada Malezya'sına ise 'Doğu Malezya' denilmektedir. Malezya, toplamda 329.847 km² yüzölçümüne sahiptir.

2018 yılı itibari ile 32.412.000 nüfusa sahip olan Malezya'da halkın yarısından fazlasını Malaylar teşkil etmektedir. Malezya'da diğer büyük etnik çoğunluğu ise sırasıyla Çinliler ve Hintler oluşturmaktadır. Malezya'da 'Malay olmak Müslüman olmakla özdeşleşmiştir' bununla beraber Çinliler ve Hintlerden de Müslümanlara rastlanmaktadır. Malezya'da Müslümanlar Sünni'dir ve Şafii mezhebine mensuptur.¹ Yine ülkede Hristiyanlık ve Budizm yaygın olan dinler arasındadır. Malezya Anayasası'nın 3. Maddesi'nde "Devletin resmi dini İslam'dır" ibaresi bulunmakla beraber diğer topluluklara da dini hayatlarını şekillendirme noktasında özerklik tanınmıştır.²

Federal bir devlet olan Malezya, 13 eyalet ve 3 federal bölgeden oluşmaktadır. Bu eyaletlerin 11'i Batı Malezya'da, 2'si Doğu Malezya'da bulunmaktadır. Federal bölgeler, Kuala Lumpur, Putra Jaya ve Labuan'dır. Eyaletleri ise şunlardır: Johor, Melaka, Negeri Sembilan, Selangor, Pahang, Terengganu, Perak, Kelantan, Pulau Pinang, Kedah, Perlis, Sarawak ve Sabah. Malezya'daki eyaletlerin 9'u sultanlar tarafından, diğer 4'ü eyalet valileri tarafından idare edilmektedir. Malezya "parlamentar monarşi" ile yönetilmektedir. Malezya kralı ise sultanların kendi aralarında yaptığı oylama ile beş yıllığına seçilir. Krallık yapmış olan kişilerin tekrar seçilmesi mümkün değildir. Malezya'da krallara "Agong" ismi verilmektedir ve Malezya'nın şu anki kralı Şubat(2019) ayının başında göreve getirilen Kral Abdullah'tır. Malezya parlamentosu ise iki kamaradan, senato (70 üyeli) ve temsilciler meclisinden (180 üyeli) oluşmaktadır. Yine federal bir devlet olmanın gereği olarak her eyaletin kendi anayasası, senatosu ve meclisi bulunmaktadır. Bunların yanı sıra Malezya'da kralların yetkileri semboliktir, etkin güç hükümetlerdir. Malezya'da hükümetlerin, din, dil ve etnik farklılıklardan ötürü koalisyonlar şeklinde olduğunu da belirtmek gerekir. Malezya'nın başkenti Kuala Lumpur olmakla birlikte ülkenin idari merkezi Putra Jaya'dır. Başkent ve idari merkezin farklı olmasının sebebi Kuala Lumpur'da devlet dairelerinin dağınık bir şekilde yer alması ve giderek artan trafik yoğunluğu sonrası 1990'lı yıllarda hükümetin idari merkez için ayrı küçük bir bölge oluşturma isteğidir.

Ekvatorial iklime sahip Malezya'da sıcaklıklar 25-35 derece arasında değişmektedir.

1 İsmail Hakkı Göksoy, "Malezya", DİA, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 2003, cilt: 27, s. 487.

2 Mehmet Özay, "Malezya'da Din-Devlet İlişisine Kısa Bir Bakış: Dr. Mahathir Mohamad Dönemi İslamlaştırma Politikaları ve Yansımaları", TAKSAD, 2013, Cilt: 2, s. 110.

Bundan dolayı genelde sıcak ve nemli bir havası vardır. Muson rüzgârlarının etkisiyle Malezya’da kasım ayından ocak ayına kadar yağışlar görülmektedir. Yine ülkenin büyük çoğunluğunda tropikal ormanlara rastlanmaktadır.

Ülke topraklarının yüzde 30’u ile yüzde 40’ını oluşturan tarım alanlarında çoğunlukla pirinç, Hindistan cevizi ve muz üretilir. Yer altı kaynakları bakımından da zengin olan Malezya’da kalay ve demir madenleri bulunmaktadır. Malezya, dünya kalay rezervinin üçte birini barındırmaktadır. Yine balıkçılık ve turizm ülkenin önemli gelir kaynakları arasındadır. Sanayide de Malezya, Güneydoğu Asya ülkelerine göre iyi bir konumdadır. Malezya’nın ihraç ürünlerinde ise kalay, kauçuk, pirinç, palmiye yağı, çeşitli gıda maddeleri, balık ve diğer deniz ürünleri, kereste, petrol ve doğal gaz başta gelmektedir³. Malezya para birimi Ringgit’tir. 2019 yılı itibariyle 1 Malezya Ringgit’i 1,33 Türk Lirasına tekabül etmektedir.

Malezya’nın resmi dili Malaycadır, İngilizce de yaygın olarak kullanılan diller arasındadır. Malezya, BM, İİT, Asya-Pasifik Ekonomik İşbirliği ve İngiliz Milletler Topluluğu gibi uluslararası kuruluşlara üyedir. Petronas Kuleleriyle ve Uluslararası İslam Üniversitesi ile adını duyuran Malezya’da trafik soldan akmaktadır.

Malezya Tarihi

Malezya tarihini, Malezya’nın İslam’la tanıştığı 14. yüzyıla kadar olan kısım ve Müslüman Malakka devletinin kurulup, işgale uğradığı 1511 yılına kadar olan kısım olmak üzere ayrı ayrı incelemek mümkündür. Yine 1511 yılından itibaren başlayıp bağımsızlığın ilan edildiği 1957 yılına kadar süren sömürge dönemi de ayrı olarak incelenebilecektir.

Malay yarımadası üzerinde 2. ve 3. yüzyıllardan itibaren Malay kökenli bazı küçük Hindu krallıklarının bulunduğu ve bunların VII. yüzyıldan XIII. yüzyıla kadar bütün bölgenin deniz ticaretini denetimi altında tutan Sri Vijaya İmparatorluğu’na(Sumatra) bağlı oldukları bilinmektedir.

XIII. yüzyıldan itibaren Macapahit Devleti ve kuzeyden Tayların saldırıları sonucu hâkimiyetini kaybeden Sri Vijaya İmparatorluğu hanedanından olan Paramesvera’nın saldırılardan kaçıp Malakka nehrinin ağzına yine bu adla anılacak bir şehir olan Malakka’yı kurduğu belirtilir.⁴ Yine Paramesvara’nın Pasai Kralı’nın kızıyla evlenip Müslüman olduğu ve ismini değiştirerek Muhammed İskender Şah adını aldığı da söylenmektedir.⁵

Malezya’da İslamiyet’in yayılışı büyük ölçüde ticari faaliyetler ile yakından ilgilidir.

---

3 Göksoy, s. 488.

4 Göksoy, s. 488.

5 Doç. Dr. Ahmet Turan Arslan, “Malezya’da Din Eğitimi ve Arapça Öğretimi” , Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, İstanbul 1997, Sayı: 13- 15, s. 28.

İslamiyet'in doğu ticaret yolunu takip ederek Kuzey Sumatra'dan Malay Yarımadası'nın batı sahilinde yer alan Malakka'ya dışarıdan gelip yerleşen Müslüman tüccarlar vasıtasıyla yayıldığı düşünölmektedir.⁶ Bu konuda kaynaklarda farklı yaklaşımların olduğu, özellikle bölgeye İslamiyet'in gelişinde kaynakların tarih hususunda anlaşamadıkları görölmektedir. Bölgenin çoğunlukla adalardan oluşması ve adalarda farklı otoritelerin yani sultanların olduğu gözetildiğinde bu durum anlaşılır olacaktır. Bölgede halkın tamamıyla İslamlaşmasının ne kadar sürdüğu halkın İslamlaşmasının ne şekilde olduğu noktası da ayrı bir inceleme konusudur. Ancak sultanlığın ilk dönem tarihiyle ilgili bir Çin kaynağında; 1409 yılında ülkenin kralı ve halkının tamamı İslam inancına mensup oldukları, oruç tuttıkları ve dini merasimleri yerine getirdikleri belirtilmektedir. İslamlaşmanın sağlandığı Malakka Devleti'nin, Muhammed İskender Şah ve onun haleflerinin döneminde sürekli genişleyerek 1500'lü yılların başında bir Müslüman ticaret konfederasyonu haline geldiği görölmektedir.⁷ Bu büyümede dinin mühim bir payı bulunmaktadır ki diğer sultanlıkların İslamlaşmasıyla ve akrabalık tesisi yoluyla toprak kazanımlarının olduğu da ilgili kaynaklarda dile getirilmektedir.

1511 yılına gelindiğinde ise uzak doğuda ticaret kolonileri kurma siyaseti güden Portekizliler, Malakka ve çevresini işgal etmişlerdir. Malakka Devletinin hanedan mensupları ise Perak ve Johor'a kaçarak orada kendi sultanlıklarını kurmuşlardır. İlerleyen yıllarda Johor Sultanlığı, Portekizlileri Malakka ve çevresinden atma girişimlerinden netice elde edememiştir.⁸

16. yüzyılın sonlarına doğru gelindiğinde ise bölgeye gelen Hollandalıların, Portekiz tekeline kırmaya yönelik niyetleri ancak Johor ve Açe Sultanlıklarıyla kurduğu ittifak sayesinde anlam kazanmıştır. Hollandalılar bu ittifak sayesinde 1641 yılının Ocak ayında Malakka ve çevresini Portekizlilerden almıştır. Ancak ilerleyen yıllarda kuzeyden Tayların saldırıları sonucu iyice zayıflayan Johor Sultanlığı, 1784 yılında Hollandalıların boyunduruğu altına girmiştir.⁹

18. yüzyılın sonlarına doğru ise bölgeye İngilizler gelmişlerdir. 1785 yılında Penang adasını kiralayan İngilizlerin daha sonrasında Kedah Sultanlığına ait bazı toprakları ilhak ettikleri görülecektir. 1824 yılına gelindiğinde ise Hollandalılar ile İngilizler sömürgelerin sınırını belirlemek amacıyla bir anlaşma imzalamışlardır. Bu anlaşma neticesinde bugünkü Malezya ve Endonezya sınırlarının temelleri atılmıştır. İlerleyen yıllarda da diğer Malay Sultanlıkları güneyden İngilizlerin kuzeyden ise Tayların saldırılarına maruz kalmışlardır. İngilizler 1874 yılında Pangkor Anlaşması diye bilinen bir anlaşmayla Malay Sultanlıklarını kendi idaresi altına almıştır. Bu anlaşmaya göre İslam dini ve Malay geleneğinin temsili noktasında Sultanların görevli oldukları,

---

6 Yrd. Doç. Dr. İsmail Hakkı Göksoy, "Malezya'da İslamiyet", Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi 1995, Sayı: 2, s. 196.

7 Göksoy, s. 488.

8 Arslan, s. 28.

9 Göksoy, s. 489.

idari, siyasi ve askeri olarak ise İngilizlerin yetkili oldukları belirtilmiştir. Bu anlaşmanın, günümüzde özellikle Malezya’da din ve devlet ilişkisi bağlamında yapılan tartışmalarda dikkate alındığı görülecektir.¹⁰

İngilizlerin 1909 yılında Taylarla yaptığı Bangkok Anlaşması ile de bugünkü Malezya-Tayland sınırı belirlenmiştir. Bu anlaşmayla Malay Sultanlıklarından biri olan Patani, Tay hâkimiyetine bırakılmıştır. Günümüzde de halen devam eden Patani Müslümanlarının problemlerini bu anlaşma çerçevesinde düşünmek gerekir

Yine İngilizlerin kendi sömürge idarelerinde çalıştırılmak üzere getirdikleri Çinli ve Hintli göçmen işçilerin Malezya’nın bugününe etkisi yadsınamaz. İngilizler böylelikle bölgenin demografik yapısını da etkilemişlerdir.

İkinci Dünya Savaşı’nın başlamasıyla birlikte 1941 yılının aralık ayında Malay Yarımadası, 1942 yılının şubat ayında ise Singapur, Japonlar tarafından işgal edilmiştir. Bu işgal, savaş süresince devam etmiştir. Japonların, Hintli ve Çinlilere değil de Malaylara önem göstermesi Malayların milli bilinçlerine olumlu katkı yaptığı kaynaklarda belirtilmekte¹¹ ise de bu durumu Mahathir Muhammed otobiyografisinde Avrupalıların Asyalılar tarafından yenilgiye uğratılabileceğini idrak etmiş olduklarını dile getirmektedir.

Savaş sonrasında ise bölgeye gelen İngilizlerin Malezya’ya yönelik federasyon teklifi karşılık bulmamıştır. Bu teklifte Singapur’un federasyon dışında kalması öngörülmüştür. Malayların ise bu teklifi haklarının kısıtlandığı ve sultanlarının yetkilerinin sınırlandığı gerekçesiyle kabul etmedikleri belirtilmektedir.¹² Bu bağlamda Malay Milli Birliği’nin (UMNO) 1946 yılının mart ayında kurulması önem teşkil eder ki UMNO’nun kuruluşu milli talepler ve bağımsızlık mücadelesi başlığı altında değerlendirilmektedir.¹³

1 Şubat 1948 yılına gelindiğinde varılan anlaşma gereği bir Malaya Federasyonu teşekkül edilmiştir. İlerleyen yıllarda iç karışıklıklara da sahne olan Malezya’da Temmuz 1955’teki ilk genel seçimleri UMNO kazanmıştır. Akabinde kurulan meclisin özgürlük anayasasını hazırladığı görülecektir. En nihayetinde 31 Ağustos 1957 tarihinde Malezya bağımsızlığını ilan etmiştir. Daha sonrasında Sabah, Sawarak ve Singapur’un dâhil olduğu Malezya Federasyonu 1963 yılında kurulmuştur. Singapur daha sonra, 1965 yılında federasyondan ayrılmıştır. Singapur’un Malezya’dan ayrılmasının nedeni, Malayların Singapur’da nüfusun yalnızca %15’ini teşkil etmesiydi.

---

10 Göksoy, s. 489- 490.

11 Göksoy, s. 490.

12 Göksoy, s. 490.

13 Hasan T. Kösebalaban, Güneydoğu Asya’da İslam ve Siyaset, İlke Yayıncılık, İstanbul 1997, s. 29.

Malezya'daki İslâmî Hareketler

Malezya'da İslami grupları tanıtmadan evvel bir kaç hususu aktarmamız gerekiyor. Bilindiği gibi önceki zamanlarda hac vazifesini eda eden Müslümanların yolculuk için şimdiye nazaran çok daha uzun bir zaman dilimi ayırmaları gerekiyordu. Malezya'dan da hac için Mekke, Medine'ye giden hacıların hicazın fikir ortamından da etkilenererek döndükleri ve geleneksel dini, siyasi otoriteyi tenkit ettikleri belirtiliyor. Böylelikle kaynaklarda Kaum Tua(Eski Nesil) ve Kaum Muda(Yeni Nesil) gruplaşmasını bu bağlamda okumak gerekir.¹⁴ Yine Şeyh Tahir Celaleddin ve Şeyh Ahmed El- Hadi, Malezya'da Cemaleddin Efgani ve Muhammed Abduh'un görüşlerini çıkardıkları dergiler vasıtasıyla yaydıkları bilinmektedir.¹⁵ Son olarak Malezya'da İslami Hareketlerin davet yönünün çok daha baskın olduğunu belirtmemiz gerekiyor.

1. Angkatan Belia İslam (ABİM)

Türkçeye "Malezya İslami Gençlik Hareketi" olarak tercüme edeceğimiz ABİM, Malezya Müslüman Öğrenciler Birliği'nin (PKPIM) Ağustos 1969'da yapılan yıllık toplantısında alınan kararına binaen 1971 yılında kurulan bir davet teşkilatıdır. İslami ideolojiyi savunan ABİM, ülkenin en büyük gençlik teşkilatı olarak öne çıkmaktadır. ABİM, kuruluş sebeplerini davet faaliyetlerine katılan üniversite öğrencilerine ve mezunlarına aktif bir platform oluşturmak, iş hayatındaki Müslüman gençlerin menfaatlerini gözeterek, yine bu alandaki teşkilat boşluğunu doldurmak, ülkenin İslami gelişimini sağlayacak İslami hareketi oluşturmak olarak sıralamıştır.¹⁶

ABİM'in temel mesajı İslamiyet'in bir din olarak insanlığın bütün problemlerine çözüm getirebileceğiydi. Aslında bu ifadeyle ABİM, politik tavrını da göstermiş oluyordu. Teşkilatın 1982 ve 1983 yılı kongrelerinde kabul edilen programlarında, ABİM kendi hedeflerini şu şekilde sıralamıştır:

1. İslamiyet'i, hayatın tüm alanlarında Allah tarafından ilahi olarak emredilen bir hayat nizamı olarak kurulmasını sağlamak.
2. İslam'ı fert, aile, ümmet, İslam devleti, İslam dünyası ve İslam halifeliği fikirlerinin geliştirilmesini ve hayata geçirilmesini kapsayan muhtevalı bir İslamlaşma sürecini başlatmak.
3. İslam ümmetinin içine düştüğü tefrika problemine çözüm aramak.
4. Allah'tan korkan bir gençlik yetiştirmek ve davet faaliyetiyle ilgili olarak doğru ve yeni metotlar ve temel stratejiler belirlemek.

---

14 Kösebalaban, s. 38.

15 Göksoy, s. 492.

16 Kösebalaban, s. 40.

5. ABİM'in bir siyasi parti olmamasına rağmen İslamiyet'in politikayı da ihtiva ettiği fikrini yaymak.
6. İslam'a ve Müslüman topluma faydalı olan diğer İslami gruplarla işbirliği yapmak.
7. Malezya'nın çoğulcu bir toplum yapısına sahip olmasının İslami bir eğitimi uygulamak için bir engel teşkil etmeyeceği düşüncesini yerleştirmek.
8. Laik gelişmeyi ve eğilimi İslami eğilim ve gelişmeyle değiştirme ihtiyacını vurgulamak.
9. Parça parça değil tam bir İslamlaşmaya ulaşmak.
10. 1960 tarihli İç Güvenlik Kanunu ile 1981 tarihli Dernekler Kanunu'nda değişiklikler yapılmasını sağlayarak ifade ve düşünce hürriyeti dâhil temel insan haklarının tam olarak uygulanmasını sağlamak.
11. Ne Batı'ya ne de Doğu'ya fakat İslam'a dönüşü, yani Kur'an ve Sünnet'e dönüşe olan ihtiyacı desteklemek.”¹⁷

ABİM kısa sürede büyük bir taraftar kitlesine sahip oldu. Şüphesiz bu başarısında karizmatik bir lider olarak Enver İbrahim'in önemli bir rolü bulunmaktadır. Hareketin ilk ve en etkili liderlerinden biri olarak tarif edebileceğimiz Enver İbrahim, UMNO'ya mensup eski bir parlamenterin oğlu olup, 10 Ağustos 1947'de doğmuştur. Öğrenim hayatını Malaya Üniversitesi'nden mezun olarak tamamlayan Enver İbrahim'in daha önce başka teşkilatlarda da başkanlık yapması, gözaltı ve takibata uğraması ve etkili hitabeti liderliğinin karizmatik yapısını artırmıştır.¹⁸

Enver İbrahim'in parlayan yıldızı, ülkenin siyasi çevreleri tarafından da fark edilmiştir. Nihayetinde Enver İbrahim, 1982 yılında UMNO lideri Dr. Mahathir Muhammed'in teklifiyle UMNO saflarına katılmıştır. Enver İbrahim'in UMNO'ya geçişi sonrası ABİM daha çok sistem içi bir davet teşkilatı hüviyetine bürünmüştür.¹⁹

2. Parti İslam Se-Malaysia (PAS)

Bağımsızlık sonrası kurulacak devletin idari yapısı hakkında UMNO'ya muhalefet edenler tarafından 1951 yılında Perang'da kurulmuştur. PAS'ı “Birleşik Malezya İslam Partisi” olarak isimlendirebiliriz. PAS kuruluşu itibariyle dinin hayatın tüm yönlerini kuşatması gerektiği söylemiyle ön plana çıkmıştır. Bu bağlamda da UMNO'nun kurmak istediği laik devlet modeline

---

17 Yrd. Doç. Dr. İsmail Hakkı Göksoy, “Malezya'da İslamiyet”, Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi 1995, Sayı: 2, s. 244-245.

18 Kösebalaban, s. 41.

19 Kösebalaban, s. 42.

karşı çıkmıştır.²⁰ Partinin önemle üzerinde durduğu sorunlar ise “Malaya Hakları” ve “İslam’ın Kurumsallaşması” başlıkları altında ifade edilebilir. PAS liderlerinin geleneksel dini eğitim almış kişilerden oluştuğunu ve kırsal kesime mensup olduklarını da eklemiş olalım. Özellikle Kelantan ve Trengganu eyaletlerinde etkili olan PAS, Federal Hükümetin tepkisine rağmen Kelantan eyaletinde şer’i had cezalarını uygulamaktadır. Kendini Malay geleneklerinin ve gerçek İslam’ın savunucusu olarak tanıtan PAS, rasyonel ve pragmatik olmayan politikaları nedeniyle eleştirilebilmektedir.²¹

3. Dar’ul Erkam

1969 yılında Eşari Muhammed tarafından kurulan Dar’ul Erkam modern hayatın izlerinin tamamen silindiği bir ortamda ancak İslami bir hayatın yaşanabileceği iddiasıyla ortaya çıkmıştır. Lider Eşari Muhammed’in birçok İslami yapıya eleştirilerde bulunmuş olması Dar’ul Erkam’ın ilk göze çarpan hususlarından biridir. Dar’ul Erkam genellikle kırsal kesimde ikamet eden Müslümanlar arasında taraftar bulmuştur. Mehdilik inancının baskın bir şekilde etkisini gösterdiği bu cemaatin zamanla etkisini yitirdiği söylenmektedir.²²

4. Tebliğ Cemaati

Hindistan merkezli bir cemaat olan Tebliğ’in Malezya’ya gelişi 1950’lere kadar dayanmaktadır. Kendi mensuplarına seyahatleri vasıtasıyla dini yayma ögüdünde bulunan Tebliğ Cemaati siyasetten uzak durma hassasiyetiyle tanınmaktadır. Herhangi bir yayın faaliyetinde bulunmayan cemaatin, söz konusu seyahatlerde masrafları, gönüllülerin kendi bütçelerinden karşıladığı belirtilmektedir.²³ Bu faaliyetlerin tamamen erkekler tarafından gerçekleştirildiğini belirtmiş olalım.

5. Perkim

Malezya hükümetinin kurmuş olduğu bir davet teşkilatı olan Perkim, gayrimüslimlerin İslam’la tanışması adına faaliyet gösteriyor.²⁴ Perkim’i diğer davet teşkilatlarından ayıran en önemli hususun da bu oluşunu söylememiz gerekiyor. Nitekim Malezya’da kurulmuş olan cemaatlerin belirgin bir özelliği olarak göze çarpan davet(tebliğ), Müslümanlara güzel ahlaklı olmalarını tavsiye etme cihetinden kendisini gösteriyor.

---

20 Jomo Kwame Sundram, “Malezyada İslami Uyanışın Siyaseti”, Dünya ve İslam Dergisi 1990,Sayı: 3, s.2.

21 Kösebalaban, s. 58.

22 Kösebalaban, s.42-46.

23 Kösebalaban, s. 46-47.

24 Yrd. Doç. Dr. İsmail Hakkı Göksoy, “Malezya’da İslamiyet”, Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi 1995, Sayı: 2, s.247

Mahathir Muhammed ve İslamlaştırma Politikaları

Başlığımızın detaylarına girmeden önce yakın dönem Malezya siyasi tarihi hakkında birkaç hususa temas etmemiz gerekiyor. Ülke nüfusunun etnik yapısından dolayı hükümetlerin koalisyonlar şeklinde tezahür ettiğini daha önce belirtmiştik. UMNO'nun, Malezya'nın bağımsızlık mücadelesinde önemli bir yer teşkil ettiğini de söylemiştik. Daha sonra partileşen UMNO -ki PAS'ta UMNO içersinden muhalif bir kanat tarafından kuruluyordu- 1957'den 2018'e kadar Milli Cephe Koalisyonu adı altında iktidarı elinde bulunduruyordu. Bu koalisyonu tanıttığımız olursak, koalisyon Barisan Nasional olarak anılmakta olup 10'u aşkın partiden oluşmaktadır. Bu partilerden en başta gelenleri UMNO, MÇB(Malaya Çinliler Birliği) ve MHK (Malezya Hint Kongresi)'dir. 2018'deki genel seçimlerde ise 22 yıl (1981-2003) UMNO iktidarının başbakanlığını yapan Dr. Mahathir Muhammed'in bu sefer muhalif kanatla koalisyona girerek kazandığını belirtmemiz gerekiyor. Böylelikle Barisan Nasional'ın 61 yıllık iktidarı sona ermiştir.²⁵

Dr. Mahathir Muhammed, 10 Temmuz 1925 yılında Malaya'lı bir ailenin son çocuğu olarak dünyaya geldi. Öğrenimi süresince sömürgecilerin eğitim sistemini müşahade eden Mahathir, Japonlar'ın işgalini ve ülkenin bağımsızlık sürecini de yakından gördü. Öğrenimini Singapur'da tıp eğitimi ile taçlandıran Mahathir, 21 yaşında UMNO'ya katılmıştır. 16 Temmuz 1981 yılına gelindiğinde ise Tun Hüseyin Onn'dan başbakanlık görevini devralmış ve ülkenin dördüncü başbakanı olmuştur. Dr. Mahathir Muhammed, Malay haklarının radikal bir savunucusu olarak ön plana çıkıyordu. Bu bağlamda otobiyografisinde İngilizlerin arkalarında yalnızca büyük bir Çinli ve Hintli nüfusu bırakmadığını aynı zamanda ülkeyi yoksulluk içinde terk ettiklerini belirtmektedir. Bu kapsamda “Malaya İkilemi” kitabından da haberdar olmak gerekiyor. Hükümet sisteminin İslamlaştırılacağı sloganıyla yola çıkan Mahathir Muhammed, bundan kastının dürüst, adil ve çalışkan bir idare sistemi olduğunu belirtiyordu.²⁶ Bunun yanı sıra Mahathir Muhammed, Yeni İktisadi Politikayı(YİP) devam ettirmişti. YİP, Malaylar ve diğer yerel halklar arasında sosyoekonomik eşitsizliği gidermek üzere Malaylar lehine çıkartılmış olduğunu da belirtmiş olalım. Kaynaklarda bu kapsamda imkânlardan yararlanan Malaylar, “Bumiputera”(Toprağın Prensi) olarak anılmaktadır.

Malezya'da “Malay olmak” Müslüman olmakla özdeşleştirildiği gibi, Malay olmanın hukuken ve siyaseten önemli bir ayrıcalık unsuru olduğunu da ifade etmekte fayda bulunmaktadır. Malezya'da devlet kurumu olsun olmasın birçok kurumda “Malay ve Malay olmayan” ayrımı yapılabilmekte; örneğin, ev kiralanması esnasında “Malay olmamak” fiyatlarda önemli bir artış unsuru olarak görülmektedir. Diğer taraftan Malezya'daki etnik unsurlar açısından bakıldığında

25 <https://www.gzt.com/mecra/bir-reformistin-evrimi-enver-ibrahim-3367757> ET: 19.12.2019.

26 Kösebalaban, s. 48.

Malay olmamanın teknik olarak bir dezavantaj oluşturmadığı, Çinli ve Hintlilerin havalimanlarından marketlere çok geniş yelpazede Malaylarla beraber çalıştığı bilinmektedir. Ancak ülkede, farklı etnik gruplar arasında adı konulmamış bir gerginliğin var olduğu, bu yüzden her grubun dini bayramlar gibi önemli etkinliklerini bir nevi üstünlük yarışına çevirdiği, Malezya toplumsal yapısını yakından bilenler tarafından dile getirilmektedir. Mahathir Muhammed'in 2018 yılında tekrardan başbakan olarak seçilmesi ülkede kısmi ancak önemli bir rahatlama sağlamıştır.

Mahathir döneminde hükümet dini değerlerin ve entelektüel birikimin yönetimde daha fazla teşvik edilmesi, yüksek öğrenim kurumlarına din dersleri konulması, eğitim sistemine dini ve ahlaki değerlerin dâhil edilmesi, faizsiz kredi verilmesi, faize dayanmayan sigorta şirketlerinin kurulması, hukuk sisteminde şeriata uygun bazı değişikliklerin yapılması gibi somut programları uygulamaya konmuştur. 1983'te Uluslararası İslam Üniversitesi, 1987'de Uluslararası İslam Düşüncesi ve Medeniyeti Enstitüsü kurulmuştur. Ayrıca hükümet 1992'de İslami Anlayış Enstitüsü ile Malay Üniversitesi (1962) ve Milli Üniversitesi'nde (1970) İslami araştırma bölümlerinin açılmasını gerçekleştirmiştir.²⁷

Malezya'nın Mahathir Muhammed dönemi boyunca kaydettiği hızlı ekonomik büyümede izlenen sanayileşme ve özelleştirme politikalarını da ayrıca zikretmemiz gerekiyor. Ülkenin önemli şirketlerinden Petronas'ın ve yerli otomobil markası Proton'un kuruluşu da bu dönemde atılmış büyük adımlardır. Yine dış politikada 1995 yılında Bosna'ya uygulanan silah ambargosunun tanınmaması ve ilkesel bir İsrail karşıtlığında bulunulması, Malezya'nın İslam dünyasında saygın bir konum edinmesini sağlamıştır.

Mahathir döneminin hiç kuşkusuz en mühim İslamlaştırma politikalarından biri de ABİM lideri Enver İbrahim'in UMNO'ya kazandırılması oldu. Daha önce de belirttiğimiz üzere 1982 yılında ABİM'den UMNO saflarına geçen Enver İbrahim kısa süre içerisinde önemli görevlere getirilir ve halkın takdirine mazhar olur. Çeşitli bakanlıklarda da görev alan Enver İbrahim, 1993 yılına gelindiğinde ise parti genel başkan yardımcılığına kadar yükselir. Bu aynı zamanda Enver İbrahim için başbakan yardımcılığı görevi anlamına da gelmektedir.²⁸

1997 yılında patlak veren Güneydoğu Asya Ekonomik Krizi ile Dr. Mahathir Muhammed ile ters düşen Enver İbrahim daha sonra da koalisyona yönelik eleştirilerde bulunması ikili arasında başka bir kırılmaya sebebiyet verir. Daha sonra eşcinsellik iddialarına maruz kalan Enver İbrahim, Mahathir Muhammed tarafından ahlaken yönetime uygun olmadığı gerekçesiyle 2 Eylül 1998'de başbakan yardımcılığından azledilir. Enver İbrahim daha sonrasında 20 Eylül 1998 yılında gözaltına alınır. Halkın tepkisi ile karşılanan bu tutuklama, 2004 yılına kadar devam eder. Bu süreçte

---

27 Göksoy, s.493.

28 Kösebalaban, s. 50.

mahkeme eşcinsellik iddialarını çelişkili beyanlar gerekçesiyle kabul etmez. Mahathir Muhammed ise 2003 yılında görevini Abdullah Bedevi'ye devreder.²⁹ Daha sonralarda hükümetin içeride ve dışarıda yapmış olduğu icraatlardan fevkalade rahatsız olan Mahathir, görevi bırakma kararını kendi içerisinde sorgular. Yine de Abdullah Bedevi ve Necip Rezak hükümetlerine danışmanlık yapan Mahathir artan yolsuzluk iddialarını gerekçe göstererek 2016 yılında partisinden ayrılır.

Hakkında 2008 yılına kadar siyaset yasağı da bulunan Enver İbrahim ise eşi (Wan Azize Wan İsmail) vasıtasıyla parti kurarak (Halkın Adaleti Partisi) siyaset yapmaya ve görüşlerini açıklamaya devam eder ve parti 2008'deki genel seçimlerde önemli kazanımlar elde eder. Ne var ki hakkındaki beraat kararını temyiz mahkemesi 2012 yılında bozar. Daha sonra 5 yıl hapse çarptırılan Enver İbrahim, 2015 yılında tutuklanır. Bu süreçte hakkındaki tutuklamaların ve mahkeme sürecinin Enver İbrahim'in siyasi başarılarıyla beraber geliştiğini de ayrıca belirtmemiz gerekiyor. Nihayetinde 2018 yılında 92 yaşında Halkın Adaleti Partisi'nin başı çektiği Pakatan Harapan'ın (Umut İttifakı) lideri olarak başbakan olan Mahathir Muhammed, 16 Mayıs 2018 tarihinde kraliyet affıyla, Enver İbrahim'i serbest bıraktırır. Daha sonrasında Necip Rezak hakkında da yolsuzluk soruşturması başlatılır. İlerleyen zamanlarda ise Mahathir Muhammed'in başbakanlık görevini Enver İbrahim'e de devretmesi bekleniyor.³⁰ Nitekim 74. BM Genel Kurulu için NewYork'ta bulunan Mahathir Muhammed, yapılacak birkaç küçük işi kaldığını, akabinde bir sonraki seçimde tekrardan aday olmayacağını, koltuğunu yeni bir adaya bırakacağını dile getirerek bu yönde işaretler vermiştir.³¹

Türkiye ve Malezya İlişkileri

Diplomatik ilişkilerin 1964 yılında tesis edildiği Malezya ile Türkiye arasında geniş kapsamlı ve yakın ilişkiler mevcuttur. Recep Tayyip Erdoğan ile dönemin Malezya Başbakanı Najib Razak, 10 Ocak 2014 tarihinde iki ülke ilişkilerinin Stratejik Ortaklık düzeyine çıkarılmasına ilişkin Ortak Bildiriyi imzalamışlardır. Söz konusu bildiri diplomatik ilişkilerin kuruluşunun 50. yıldönümü anısına tesis edilmiştir.

İki ülke başta BM, İslam İşbirliği Teşkilatı ve D-8 olmak üzere, çok taraflı platformlarda da işbirliği içindedir.

16-17 Nisan 2014 tarihlerinde dönemin Malezya Başbakanı Najib Razak'ın Türkiye'yi ziyareti sırasında imzalanan Türkiye-Malezya Serbest Ticaret Anlaşması, 1 Ağustos 2015 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Söz konusu Anlaşma, Türkiye ile ASEAN üyesi bir devlet arasında yürürlüğe

---

29 <https://www.gzt.com/mecra/bir-reformistin-evrimi-enver-ibrahim-3367757> ET: 19.12.2019.

30 <https://www.gzt.com/mecra/bir-reformistin-evrimi-enver-ibrahim-3367757> ET: 19.12.2019.

31 <https://m.malaysiakini.com/news/493525> ET: 19.12.2019.

giren ilk STA olma özelliğini taşımaktadır.³²

Yine farklı bir bilgi olarak Enver İbrahim'in can güvenliğinden endişe ettiği 2008 yılında Türk Büyükelçiliğine sığındığı iddialarının mevcudiyetini belirtebiliriz. Yine Enver İbrahim'in ve Mahathir Muhammed'in, Erdoğan'la yakın ilişkide olduğu farklı mecralarda dile getirilmektedir.³³ Nitekim geçtiğimiz ay içerisinde Malezya Başbakanı Mahathir Muhammed beraberindeki heyetle Türkiye'yi ziyaret etmiş; Türkiye'nin gelişiminden övgüyle bahsederek Malezyalı gençleri Türkiye'de eğitim alıp yine burada bir müddet çalışarak Malezya'ya dönmeleri yönünde teşvik etmiştir.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Tun (Malezya'da bir Ünvan) Dr. Mahathir Muhammed otobiyografisinde, Malayların bütün bir ülkeyi geliştiren bariz siyasi ve idari kabiliyeti konusunda Avrupa kökenli yazarların, gazetecilerin ve yetkililerin ağzının bıçak açmadığını ancak bir başarıdan söz edecekleri zaman da basın üzerindeki baskılarından, otoriter rejimden ve yargıya siyasi müdahaleden söz ettiklerini belirtiyor. Gerçekten de Malezya'nın din, dil ve etnik farklılıklarının yanı sıra bu etnik unsurlar arasındaki refah farkına rağmen bir arada ve daha ileriye yol aldığını söylememiz gerekiyor. Buradan devam edecek olursak Mahathir otobiyografisinde “ilerliyoruz ama hangi yöne” diye bir soru soruyordu. Anayasasında “devletin resmi dini İslamdır” ibaresi geçen, aynı zamanda kendi otomobilini, doğalgaz şirketini kurabilecek kadar sanayileşmiş bir ülkenin İslam Dünyası içerisinde tebrik edilmesi gerektiğini, bu bakımdan ileride olduğunu belirtmeliyiz.

Bütün İslam ülkelerinin ancak özellikle İslam ümmetinin geleceği adına umut veren ülkelerin kendi içine kapatılmaya, kendi sorunlarıyla boğuşturulmaya çalışıldığı apaçık bir vakiadır. Malezya da küresel emperyalist güçlerin bu politikalarının etkisini kendi ülkesinde hissetmiş olmalı ki Malezya devletinin kuruluş ve gelişiminde en büyük katkılara sahip olan şuur sahibi Müslümanlar, Dr. Mahathir Muhammed gibi ahir ömürlerinde inisiyatif almak durumunda kalmışlardır.

Uzun süren sömürge yıllarından sonra bağımsızlığının önemini kavramış olan Malezyalılar, içersindeki etnik farklılıklara rağmen ortak iyiye ulaşabileceklerine inanıyorlar. Yine Malaylar bu etnik farklılıklardan olsa gerek bir aidiyet bilinciyle dindarlaşıyorlar. Ülkenin yönetim şeklinin (parlemonter monarşi) ve adli teşkilatlanma biçiminin İngilizlerden alındığını da eklemeliyiz. İslam dünyasına yönelik kaygıları bulunan Datuk Seri(Malezya'da bir Ünvan) Enver İbrahim ve Tun Dr. Mahathir Muhammed'in geçmişte yaşananları bir yana bırakarak ülkenin iyiliği için bir arada

32 <http://www.mfa.gov.tr/turkiye-malezya-siyasi-iliskileri.tr.mfa> ET: 19.12.2019.

33 <https://www.gzt.com/mecra/bir-reformistin-evrimi-enver-ibrahim-3367757> ET: 19.12.2019.

olmaları ise olumlu bir gelişmedir. Malezya'nın ilerleyen yıllarda özelde İslam Dünyası'nda genelde dünyada nerelere gelebileceğini ise zaman gösterecek.

Ülke Künyesi³⁴

MALEZYA

Başkent

Kuala Lumpur

Nüfus

31 milyon

Yüzölçümü329.847 km²**Kral**Al-Sultan Abdullah Ri'ayatuddin
Al-Mustafa Billah Shah**Başbakan**

Tun Dr. Mahathir bin Mohamad

Dışişleri Bakanı

Saifuddin Abdullah

Konuşulan Diller

Malayca (resmi),

İngilizce, Çince, Tamil

Para Birimi

1 ABD Doları=4,3 Ringgit

GSYİH

272,9 milyar ABD Doları

Etnik Yapı

%55 Malay, %24 Çinli, %13 Bumiputera (Yerli), %7 Hintli, %1 diğerleri

Önemli Siyasi Partiler

Halkın Adalet Partisi (PKR), Pribumi Partisi (PPBM), Birleşik Malay Ulusal Organizasyonu (UMNO), Malezya Çinli Cemiyeti (MCA), Malezya Hintli Kongresi (MIC), Malezya İslam Partisi (PAS), Demokratik Eylem Partisi (DAP)

Üyesi Olduğu Başlıca Uluslararası Kuruluşlar

Birleşmiş Milletler (BM), Güneydoğu Asya Uluslar Birliği (ASEAN, kurucu üye), ASEAN Bölgesel Forumu (ARF), Birleşmiş Milletler (BM), Doğu Asya Zirvesi (EAS), Gelişen Sekiz Ülke (D-8), İslam İşbirliği Teşkilatı (OIC), Asya'da İşbirliği ve Güven Arttırıcı Önlemler Konferansı (CICA, gözlemci üye), Asya-Pasifik Ekonomik İşbirliği Teşkilatı (APEC), Asya Altyapı Yatırım Bankası (AIIB), Dünya Bankası (WB), Uluslararası Para Fonu (IMF), Dünya Ticaret Örgütü (WTO), Uluslararası Kalkınma Birliği (IDA), İslam Kalkınma Bankası (IDB), Uluslararası Ödemeler Bankası (BIS), Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO), G-15, G-77, Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı (IAEA), Uluslararası Sivil Havacılık Örgütü (ICAO), Uluslararası Finans Kurumu (IFC), Uluslararası Kızılhaç ve Kızılay Hareketi (ICRM), Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO), Uluslararası Denizcilik Örgütü (IMO), Çok Taraflı Yatırım Garanti Ajansı (MIGA), Birleşmiş Milletler Batı Sahra'da Referandum Misyonu (MINURSO), Birleşmiş Milletler Demokratik Kongo Cumhuriyeti Misyonu (MONUSCO), Bağlantısızlar Hareketi (NAM), Pasifik Adaları Forumu (PIF, diyalog ortağı), Daimi Hakemlik Mahkemesi (PCA), BM Afrika Birliği Darfur Ortak Barış Gücü (UNAMID), BM Ticaret ve Kalkınma Konferansı (UNCTAD), UNESCO, Birleşmiş Milletler Sınai Kalkınma Örgütü (UNIDO), BM Lübnan Geçici Gücü (UNIFIL), BM Abyei için Geçici Güvenlik Gücü (UNISFA), BM Liberya Misyonu (UNMIL)

34 <http://www.mfa.gov.tr/malezya-kunyesi.tr.mfa> ET: 19.12.2019.